

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ

ศึกษากรณี พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522¹

พงษ์พันธ์ พิงอ²

จากการศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 พบว่า พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ซึ่งเป็นกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาชนิดหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การคุ้มครองการประดิษฐ์และการออกแบบผลิตภัณฑ์ โดยให้ความคุ้มครองแบ่งเป็น 3 ประการ ประกอบด้วย สิทธิบัตรการประดิษฐ์ (Patent for Innovation) การออกแบบผลิตภัณฑ์ (Product Design) และอนุสิทธิบัตรการประดิษฐ์ (Petty Patent) โดยพระราชบัญญัติสิทธิบัตรได้กำหนดให้ผู้ประดิษฐ์และผู้ออกแบบผลิตภัณฑ์จะได้รับความคุ้มครองต่อเมื่อได้ทำการจดสิทธิบัตรตามหลักเกณฑ์ของพระราชบัญญัติแล้วเมื่อได้มีการจดแล้วจะได้รับสิทธิ รวมถึงผลประโยชน์แต่เพียงผู้เดียวในการแสวงหาประโยชน์จากผลผลิตทางปัญญาของตน ทั้งนี้ ก็เพื่อส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาทำให้เกิดเทคโนโลยีใหม่ๆ เพิ่มขึ้น จึงเห็นว่าพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 เป็นกฎหมายที่สำคัญอันส่งผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมเป็นอย่างมาก ซึ่งได้มีการกำหนดให้ศาลสามารถกำหนดให้ผู้ฝ่าฝืนสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตร ชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้ทรงสิทธิบัตรหรือผู้ทรงอนุสิทธิบัตรตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควร โดยคำนึงถึงความร้ายแรงของความเสียหายรวมทั้ง การสูญเสียประโยชน์และค่าใช้จ่ายอันจำเป็นในการบังคับตามสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรหรือผู้ทรงอนุสิทธิบัตรด้วย ไว้แต่เพียงอย่างเดียว โดยค่าเสียหายดังกล่าวที่ศาลกำหนดให้นั้นเป็นเพียงค่าเสียหายที่แท้จริงหรือค่าเสียหายเชิงชดเชย (Compensatory Damage) ที่ศาลกำหนดขึ้นเพื่อมุ่งเยียวยาต่อผู้ที่ถูกกระทำละเมิดโดยตรง อันเป็นการเยียวยาชดเชยตามความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงเท่านั้น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บุคคลผู้ที่ได้รับความเสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิมหรือสภาพเดิมก่อนที่จะถูกกระทำให้เกิดความเสียหายมากที่สุดเป็นสำคัญเพียงเท่านั้น ซึ่งเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ซึ่งเป็นกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่งและเป็นกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งกับพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 โดยพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์มีวัตถุประสงค์ในการให้ความคุ้มครองป้องกันผลประโยชน์ทั้งทางเศรษฐกิจและทางศีลธรรม ซึ่งบุคคลพึงได้รับจากผลงานสร้างสรรค์อันเกิดจากความนึกคิดและสติปัญญาของตน พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2558 ได้มีการกำหนดให้ ในกรณีที่ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าการละเมิดลิขสิทธิ์หรือละเมิดสิทธิของนักแสดง หากเป็นการกระทำโดยจงใจ หรือมีเจตนาเป็นเหตุให้งานอันมีลิขสิทธิ์หรือ

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระ เรื่อง ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ ศึกษากรณี พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์จุฑามาศ นิสารัตน์ และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์เรืองยศ แสนภักดี และรองศาสตราจารย์สุเมธ จานประดับ

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนภูมิภาค) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

สิทธิของนักแสดงสามารถเข้าถึงโดยสาธารณชนได้อย่างแพร่หลาย ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ละเมิดจ่ายค่าเสียหายเพิ่มขึ้นไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหาย อันถือเป็นการกำหนดหลักการเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษเพื่อลงโทษกับบุคคลผู้กระทำละเมิดลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดง ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการป้องปรามมิให้บุคคลใดเอาเป็นเยี่ยงอย่าง ตลอดจนเพื่อเป็นการลงโทษการกระทำของบุคคลที่มีผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมด้วย

“ค่าเสียหายเชิงลงโทษ” (Punitive Damage) เป็นค่าเสียหายชนิดหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์แตกต่างจากค่าเสียหายทางแพ่งปกติทั่วไปที่กำหนดขึ้นตามความเสียหายที่แท้จริง กล่าวคือ ค่าเสียหายเชิงลงโทษมีเจตนารมณ์ทางอาญาแฝงอยู่ โดยการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ เป็นการป้องปรามการกระทำความผิดในลักษณะที่เป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมมิให้เกิดขึ้นซ้ำอีก อีกทั้งยังกำหนดขึ้นเพื่อเป็นการลงโทษผู้ที่กระทำความผิดโดยมีเจตนาชั่วร้าย การกระทำที่ไม่คำนึงถึงความเสียหายที่จะเกิดขึ้นต่อผู้อื่น และเป็นการกระทำความผิดที่ส่งผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคม ค่าเสียหายเชิงลงโทษจึงมิได้มีวัตถุประสงค์ในการเยียวยาความเสียหายแก่เอกชนผู้ได้รับความเสียหายโดยตรง ซึ่งแตกต่างจากค่าเสียหายที่แท้จริงหรือค่าเสียหายเชิงชดเชย (Compensatory Damage) ที่กำหนดขึ้นเพื่อเยียวยาให้ผู้เสียหายได้กลับคืนสู่สภาพเดิมมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยค่าเสียหายเชิงลงโทษมีกำเนิดมาอย่างยาวนานในประเทศอังกฤษและได้รับความนิยอย่างกว้างขวางในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี เช่น สหรัฐอเมริกา แต่ต่อมาค่าเสียหายเชิงลงโทษกลับถูกตีความแคบลงในลักษณะจำกัดการนำไปใช้ โดยในขณะที่กลุ่มประเทศซึ่งใช้ระบบประมวลกฎหมายซึ่งแต่เดิมปฏิเสธหลักการเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษอย่างสิ้นเชิง กลับมีแนวโน้มนำค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้มากขึ้น เช่น ประเทศเยอรมนี เป็นต้น

สำหรับค่าเสียหายเชิงลงโทษในประเทศไทยนั้น กล่าวได้ว่ามิใช่เรื่องใหม่ โดยได้มีหลักการเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษปรากฏเป็นที่รู้จักกันในกฎหมายเฉพาะของประเทศไทย 5 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2558 ที่เพิ่งได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมเรื่องค่าเสียหายที่มีลักษณะเสมือนค่าเสียหายเชิงลงโทษ

จากการศึกษาทำให้ทราบว่า การกำหนดในพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มีประเด็นปัญหาดังต่อไปนี้

ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ซึ่งเป็นกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่เป็นผลงานอันเกิดจากการคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ซึ่งผู้เป็นเจ้าของสามารถถือครองหรือเก็บเกี่ยวสิทธิประโยชน์ได้นอกเหนือจากสิ่งห้ามทรัพย์สินและสิ่งห้ามทรัพย์สิน ซึ่งเป็นสิทธิทางกฎหมายที่มีอยู่เหนือผลงานการสร้างสรรค์ทางปัญญาของบุคคล รวมทั้งการประดิษฐ์ (invention) การออกแบบ (design) เครื่องหมายการค้า

และบริการ (trade and service marks) สิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์ (geographical indications) และการแสดงออกทางความคิด ซึ่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ได้แบ่งการคุ้มครองการประดิษฐ์และการออกแบบผลิตภัณฑ์ เป็น 3 ประเภท ประกอบด้วย สิทธิบัตรการประดิษฐ์ (Patent for Innovation) การออกแบบผลิตภัณฑ์ (Product Design) และอนุสิทธิบัตรการประดิษฐ์ (Petty Patent) ซึ่งผู้ประดิษฐ์และผู้ออกแบบผลิตภัณฑ์จะได้รับความคุ้มครองต่อเมื่อได้ทำการจดสิทธิบัตรตามหลักเกณฑ์ของพระราชบัญญัติแล้ว เมื่อได้มีการจดแล้วจะได้รับสิทธิ รวมถึงผลประโยชน์แต่เพียงผู้เดียวในการแสวงหาประโยชน์จากผลผลิตทางปัญญาของตน อีกทั้ง พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มีวัตถุประสงค์อีกประการก็คือเพื่อส่งเสริม สนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยและพัฒนาอันจะทำให้เกิดเทคโนโลยีใหม่ๆ ภายในประเทศเพิ่มขึ้น จึงเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 เป็นกฎหมายที่มีความสำคัญต่อภาคอุตสาหกรรมของประเทศเป็นอย่างมาก ประกอบกับในปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์เป็นอย่างมากอันก่อให้เกิดการประดิษฐ์สิ่งต่างๆ เพื่อตอบสนองความต้องการบริโภคของมนุษย์มากขึ้น จึงอาจก่อให้เกิดการกระทำอันเป็นการละเมิดหรือฝ่าฝืนสิทธิสำหรับการประดิษฐ์ของบุคคลอื่นได้ ซึ่งหากปล่อยให้มีการละเมิดสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรเกิดขึ้น ก็จะส่งผลกระทบต่อกภาพลักษณ์ตลอดจนเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก โดยเมื่อเปรียบเทียบกับพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2558 ซึ่งเป็นกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่ง และมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความคุ้มครองป้องกันผลประโยชน์ทั้งทางเศรษฐกิจและทางศีลธรรม ซึ่งบุคคลพึงได้รับจากผลงานสร้างสรรค์อันเกิดจากความนึกคิดและสติปัญญาของตน นอกจากนี้ยังมุ่งที่จะสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดการสร้างสรรคผลงาน กล่าวคือ เมื่อผู้สร้างสรรค์ได้รับผลตอบแทนจากหยาดเหงื่อแรงกายและสติปัญญาของตน ได้รับผลประโยชน์ตอบแทนจากการลงทุน ก็ย่อมจะเกิดกำลังใจที่จะคิดค้นสร้างสรรค์และเผยแพร่ผลงานให้แพร่หลายออกไปมากยิ่งขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศชาติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี การกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาสติปัญญาของคนในชาติอันเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไปในอนาคต ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ในทำนองเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 แต่อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณากรณี การกระทำละเมิดตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 64 วรรคสอง จะพบว่าได้กำหนดให้ “ในกรณีที่ปรากฏหลักฐานชัดแจ้งว่าการละเมิดลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดงเป็นการกระทำโดยจงใจหรือมีเจตนาเป็นเหตุให้งานอันมีลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดงสามารถเข้าถึงโดยสาธารณะ ได้อย่างแพร่หลาย ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ละเมิดจ่ายค่าเสียหายเพิ่มขึ้นไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายตามวรรคหนึ่ง” อันเป็นการกำหนดให้ศาลสามารถพิจารณากำหนดค่าเสียหายเพิ่มขึ้นอันมีลักษณะเป็นค่าเสียหายเชิงลงโทษกับบุคคลผู้ที่จงใจกระทำละเมิดลิขสิทธิ์ของบุคคลอื่นหรือสิทธิของนักแสดงจนเป็นเหตุให้งานอันมีลิขสิทธิ์ดังกล่าวสาธารณะสามารถเข้าถึงได้ อันเป็นการกระทำละเมิดที่ส่งผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมส่วนรวม อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของประเทศได้อีกด้วย แต่เมื่อพิจารณากรณีการละเมิดหรือการฝ่าฝืนสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรหรือผู้ทรงอนุสิทธิบัตร ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 77 ตรี กลับได้

มีการกำหนดให้ศาลสามารถกำหนดให้ผู้ฝ่าฝืนสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตร ชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้ทรงสิทธิบัตร หรือผู้ทรงอนุสิทธิบัตรตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควร โดยคำนึงถึงความร้ายแรงของความเสียหายรวมทั้ง การสูญเสียประโยชน์และค่าใช้จ่ายอันจำเป็นในการบังคับตามสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรหรือผู้ทรงอนุสิทธิบัตร ด้วย ไว้แต่เพียงอย่างเดียว โดยค่าเสียหายดังกล่าวที่ศาลกำหนดให้นั้นเป็นเพียงค่าเสียหายที่แท้จริงหรือค่าเสียหาย เชิงชดเชย (Compensatory Damage) ที่ศาลกำหนดขึ้นเพื่อมุ่งเยียวยาต่อผู้ที่ถูกกระทำละเมิดโดยตรง อันเป็นการ เยียวยาชดเชยตามความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงเท่านั้น โดยจุดมุ่งหมายเพื่อให้บุคคลผู้ที่ได้รับความเสียหาย กลับคืนสู่ฐานะเดิมหรือสภาพเดิมก่อนที่จะถูกกระทำให้เกิดความเสียหายมากที่สุดเป็นสำคัญ เมื่อพิจารณา ประกอบกับพฤติการณ์การกระทำละเมิดสิทธิบัตร หรือการฝ่าฝืนสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรหรือผู้ทรงอนุสิทธิบัตร ตามพระราชบัญญัติสิทธิ พ.ศ. 2522 แล้วจะเห็นว่า การกระทำที่เป็นการฝ่าฝืนสิทธิของผู้ทรงสิทธิ ไม่เพียงแต่จะทำให้ ผู้ทรงสิทธิบัตรหรือผู้ทรงอนุสิทธิบัตรได้รับความเสียหายโดยตรงแล้ว การกระทำความดังกล่าวยังส่งผลให้เกิด ความเสียหายแก่สังคม และสภาพเศรษฐกิจด้วย อันเป็นลักษณะของค่าเสียหายเชิงลงโทษ กรณีจึงเห็นว่าหาก ได้มีการนำหลักการค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้กำหนดในพระราชบัญญัติสิทธิ พ.ศ. 2522 ก็จะเป็นมาตรการหนึ่ง ที่จะช่วยป้องปรามไม่ให้ผู้คนในสังคมกระทำการละเมิดสิทธิบัตรได้มากยิ่งขึ้น ตลอดจนจะเป็นมาตรการ ที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาของเศรษฐกิจและสังคมมากยิ่งขึ้น อันเป็นการสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของ “ค่าเสียหายเชิงลงโทษ” ที่กำหนดขึ้นเพื่อเป็นการลงโทษจำเลยผู้กระทำละเมิดให้มีความเข็ดหลาบจนไม่สามารถ หวนกลับมากระทำละเมิดเช่นเดิมได้อีก

ประเด็นปัญหาที่สองการกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษ ในพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 โดยค่าเสียหายเชิงลงโทษ ถือเป็นค่าเสียหายซึ่งกำหนดให้เป็นส่วนที่เพิ่มเติมขึ้นจากค่าสินไหมทดแทน ความเสียหายเชิงชดเชยหรือค่าเสียหายที่แท้จริง ค่าเสียหายเชิงลงโทษจึงเป็นค่าเสียหายที่มีอาจเกิดขึ้นได้ โดยลำพัง หากแต่ต้องมีค่าเสียหายเชิงชดเชยหรือค่าเสียหายที่แท้จริงเกิดขึ้นด้วยเสมอ โดยการกำหนดจำนวน ค่าเสียหายเชิงลงโทษในต่างประเทศศาลจะพิจารณากำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษจากพฤติกรรม ที่ชั่วร้ายของจำเลยซึ่งโจทก์มีหน้าที่ต้องนำต้องพยานหลักฐานมาแสดงว่าจำเลยกระทำละเมิดโดยจงใจหรือ ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงโดยไม่ใส่ใจว่าจะเกิดอันตรายใดๆ กับผู้อื่น ซึ่งความประพฤติดังกล่าวต้องเป็น ความประพฤติที่ไม่เหมาะสมและมีลักษณะน่าตำหนิหรือประณาม หรือเป็นพฤติกรรมที่ที่สังคมเห็นว่า ไม่ควรเอาเป็นเยี่ยงอย่าง และในการกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษศาลจะพิจารณาจากผลกำไรที่จำเลย ได้รับจากการกระทำละเมิดของจำเลย ซึ่งการกระทำละเมิดของจำเลยในบางกรณีนอกจากจำเลยได้กระทำ โดยมีเจตนาชั่วร้ายหรือไม่คำนึงถึงความเสียหายที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้อื่น หรือเศรษฐกิจและสังคมแล้ว จำเลย ยังคาดหวังผลประโยชน์ที่ตนจะได้รับจากการทำความผิดดังกล่าวอีกด้วย ดังนั้น การที่ลงโทษจำเลย เพื่อให้เกิดความเข็ดหลาบและป้องปรามมิให้จำเลยกลับไปกระทำความผิดเช่นนั้นอีก จึงควรมีการนำผลกำไร ที่จำเลยได้รับมาประเมินเพื่อกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษด้วย นอกจากนี้ การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ ยังต้องพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างค่าเสียหายเชิงลงโทษกับค่าเสียหายที่แท้จริงที่พิสูจน์ได้ด้วย เนื่องจากค่าเสียหายที่แท้จริงเป็นค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำละเมิดของจำเลย การพิสูจน์ค่าเสียหาย

ที่แท้จริงจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการประเมินจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษ โดยในหลายประเทศได้มีการนำค่าเสียหายที่จริงมาเป็นพื้นฐานในการคำนวณแล้วหาเพดานสูงสุดของเพดานค่าเสียหายเชิงลงโทษด้วย โดยปัจจุบันประเทศไทยได้มีการหลักการของการกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษในกฎหมายไว้ โดยกำหนดจำนวนเพดานขั้นสูงของค่าเสียหายเชิงลงโทษเอาไว้ ซึ่งการกำหนดเพดานขั้นสูงของค่าเสียหายเชิงลงโทษในกฎหมายจะขึ้นอยู่กับให้ความสำคัญแก่การกระทำความผิดตามกฎหมายฉบับนั้นๆ เช่น ตามพระราชบัญญัติพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2558 ซึ่งเป็นกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาชนิดหนึ่งอันมีลักษณะคล้ายคลึงกันกับพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ได้กำหนดให้ ในกรณีที่ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าการละเมิดลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดงเป็นการกระทำโดยจงใจ หรือมีเจตนาเป็นเหตุให้งานอันมีลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดงสามารถเข้าถึงโดยสาธารณชนได้อย่างแพร่หลาย ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ละเมิดจ่ายค่าเสียหายเพิ่มขึ้นไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายตามวรรคหนึ่ง ซึ่งเป็นค่าเสียหายที่ศาลได้กำหนดให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดง โดยพิจารณาจากความร้ายแรงของความเสียหาย รวมทั้งการสูญเสียประโยชน์ และค่าใช้จ่ายอันจำเป็นในการบังคับตามสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดงด้วยอันเป็นการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษที่สอดคล้องกับ ปัจจัยที่นำมาใช้พิจารณาประเมินค่าเสียหายเชิงลงโทษ ตามหลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ ดังนั้น หากจะมีการกำหนดหลักการของค่าเสียหายเชิงลงโทษในพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 การจะกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษ จึงควรกำหนดโดยนำหลักการของการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2558 มาเป็นแบบอย่างต่อไป เพื่อให้เป็นไปตามหลักการและวัตถุประสงค์ของค่าเสียหายเชิงลงโทษ ตลอดจนเพื่อกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในกฎหมายแต่ละฉบับเป็นมาตรฐานที่ใกล้เคียงกัน

ประเด็นปัญหาที่สามปัญหาผู้ที่มีอำนาจในการวินิจฉัยค่าเสียหายเชิงลงโทษ ในพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 โดยในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษของประเทศอังกฤษ และสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นประเทศต้นแบบในเรื่องของการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษมีระบบช่วยศาลในการวินิจฉัยค่าเสียหายเชิงลงโทษโดยใช้คณะลูกขุนเป็นผู้ให้ความเห็น โดยกำหนดให้ศาลเป็นผู้กำกับดูแลและเป็นผู้อนุมัติค่าเสียหายที่กำหนดขึ้น ในขณะที่ประเทศไทยตามพระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2558 ได้มีการกำหนดให้ศาลเท่านั้นที่มีอำนาจในการวินิจฉัยค่าเสียหายเชิงลงโทษ อันก่อให้เกิดปัญหาข้อโต้แย้งการใช้ดุลยพินิจในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษของศาลที่ขึ้นสู่ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา ดังนั้น การจะกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ ในพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 จึงควรจะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบโดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษอย่างแท้จริง เพื่อไม่ให้เกิดการใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษในการหาประโยชน์อันมิควรได้ และเพื่อเป็นการลดข้อโต้แย้งเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ กรณีจึงเห็นว่า หากมีการกำหนดหลักการของค่าเสียหาย

เชิงลงโทษในพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 แล้วกำหนดให้ศาลแต่เพียงผู้เดียวเป็นมีอำนาจในการวินิจฉัยค่าเสียหายเชิงลงโทษ ในพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 อาจทำให้เกิดข้อโต้แย้งเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษได้ ซึ่งการจะลดข้อโต้แย้งเกี่ยวกับการใช้ดุลยพินิจในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้น จึงควรกำหนดกระบวนการในการช่วยกลั่นกรองการใช้ดุลยพินิจของศาลขึ้น เพื่อให้เป็นกลไกหรือเครื่องมือของศาลในการใช้ดุลยพินิจกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษต่อไป

จากการศึกษาค้นคว้าปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ ศึกษากรณีพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1 ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ ในพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะให้แก่พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 โดยเพิ่มเติมข้อความเกี่ยวกับการกำหนดหลักการให้ศาลสามารถกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในกรณีที่มีการฝ่าฝืนสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรหรือผู้ทรงอนุสิทธิบัตร เป็นวรรคสอง ของมาตรา 77 ดังนี้

“มาตรา 77 ตรี วรรคสอง ในกรณีที่ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าการฝ่าฝืนตามวรรคหนึ่ง เป็นการกระทำโดยจงใจ หรือมีเจตนาแสวงหาประโยชน์โดยที่ไม่ได้รับการอนุญาตจากผู้ทรงสิทธิบัตรหรือผู้ทรงอนุสิทธิบัตร ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ฝ่าฝืนจ่ายค่าเสียหายเพิ่มขึ้นไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายตามวรรคหนึ่ง”

2. ปัญหาการกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษ ในพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะให้แก่พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 โดยเพิ่มเติมข้อความเกี่ยวกับการกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษเพื่อให้มีกรอบการพิจารณาที่เหมาะสม ตลอดจนเพื่อให้การกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษเกิดความเป็นธรรมกับผู้เสียหายและผู้กระทำมากที่สุด และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษ เป็นวรรคสามของ มาตรา 77 ดังนี้

“การกำหนดค่าเสียหายเพิ่มขึ้นตามวรรคสอง ให้พิจารณาถึงโดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่าง ๆ เช่น ความเสียหายที่ผู้ทรงสิทธิบัตรหรือผู้ทรงอนุสิทธิบัตรได้รับ ผลประโยชน์ที่ผู้กระทำการฝ่าฝืนได้รับ สถานะทางการเงินของผู้ฝ่าฝืน หรือการที่ผู้ฝ่าฝืนได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น”

3. ปัญหาผู้มีอำนาจในการวินิจฉัยค่าเสียหายเชิงลงโทษ ในพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะให้มีคณะกรรมการพิจารณาค่าเสียหายเชิงลงโทษ ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 เพื่อทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการพิจารณากลั่นกรองการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ และเสนอต่อศาลเพื่อพิจารณาอนุมัติค่าเสียหายเชิงลงโทษดังกล่าวต่อไป ทั้งนี้ เพื่อเป็นการถ่วงดุลไม่ให้อำนาจดุลพินิจตกอยู่ที่ศาลแต่เพียงอย่างเดียว โดยคณะกรรมการพิจารณากลั่นกรองค่าเสียหายเชิงลงโทษอาจจะประกอบไปด้วยกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นบุคคลภายนอกอันมีความรู้ความสามารถในด้านต่างๆ ในสังคม และกรรมการโดยตำแหน่งซึ่งอาจแต่งตั้งข้าราชการในสังกัดต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง อันจะส่งผลให้การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นธรรมและเหมาะสมกับผู้ถูกระทำและผู้กระทำมากยิ่งขึ้น และเพื่อลดข้อโต้แย้งการใช้ดุลยพินิจของศาลแต่เพียงผู้เดียวอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณ ทองคำแท้. ปัญหาการกำหนดค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายต่อสิทธิออกทรัพย์สิน: ศึกษาเฉพาะกรณีค่าเสียหายเชิงลงโทษ (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัยศรีปทุม, วิทยาเขตชลบุรี, 2550
- ปริญญาวัน ชมเสวก. ค่าเสียหายเชิงลงโทษในคดีละเมิด (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550
- ปีลันธนา เล่าอัศรภักย์. ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย : ศึกษาเฉพาะกรณีสินค้าประเภทรถยนต์. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2550